

Karlshamn och kontinentalblockaden 1809-1811

Sammanfattning, underlag och litteraturhänvisningar
till ett av avsnitten i studiecirkeln våren 2006

Bengt Norman

norman.lisatorp@telia.com

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
2. Kontinentalblockaden	3
3. Engelska flottan vid Hanö	4
4. Karlshamnsepisoden	7
5. Handelsfartygen	7
6. Katastrofen 1811	8
7. En svensk lots öden	9
8. HMS St George's roder	9
9. Minnen av engelska flottan	10
10. Historisk avrundning	11
11. Litteraturhänvisningar	12

1. Bakgrund

Karl XII avseglade mot Narva efter att ha laddat upp i Karlshamn under större delen av september år 1700. Sedan följer en annan historia ...

Efter Karl XII:s död 1718 blev det stridigheter om makten och en ny regeringsform stadfästes. Systemen Ulrika Eleonora kröntes så småningom till drottning men efter inre slitningar ersattes hon av sin gemål Fredrik av Hessen, varvid kungamakten ytterligare inskränktes.

Frederna efter Karl XII upplöste stora delar av det svenska stormaktsväldet. Bremen och Verden, Vorpommern med Stettin och öarna Usedom och Wollin avträdde. Ryssarna började härja Östersjölandskapen. De landsteg på Rådmanö i juli 1719 och härjade hela kusten från Gävle i norr till Söderköping i söder. Härjningarna fortsatte utefter norrlandskusten de efterföljande somrarna. I Nystad i Finland undertecknades 1721 en fred som innebar att de baltiska provinserna med öarna Dagö och Ösel, finska Karelen och Viborg avträdde.

Tiden härefter kom att kallas frihetstiden. En tid med framväxt av vetenskap och politiska partier, ett litet krig med Ryssland och försök att stärka ställningarna till de kvarvarande svenska besittningarna i Pommern. Frihetstiden avbröts av Gustav III:s trontillträde 1771 och efterföljande militärkupp.

Förhållandet med Ryssland och kejsarinnan Katarina förbättrades och svenska revanschtankar vändes istället mot Danmark och framför allt Norge. Så småningom ändrades de storpolitiska förhållanden, kungen gjorde vänskapsbesök i Köpenhamn och vände sig istället mot Ryssland. Han avseglade 1788 mot Finska viken där det blev skärmytsling. Krigsmakten ansåg saken illa förberedd och tog självständiga kontakter

med kejsarinnan (Anjala-förbundet). Ryssarna brände Råå, danskarna förklarade krig och kungen återvände hem.

1789 fortsatte stridigheterna med Ryssland. Svenska flottan kom sent iväg från Karlskrona, bland annat efter svåra härjningar av tyfus. Halva den svenska skärgårdsflottan gick förlorad vid Svensksund. Året efter räddade sig den instängda svenska högsjöflottan genom Viborgska gatloppet, varefter skärgårdsflottan fick revansch med en stor seger vid Svensksund. Kungen kunde ärohöljad resa åter till Stockholm. Fred slöts i Värälä.

I mars 1792 dödades kungen – maskeradmordet. Det blev förmyndarregering tills sonen blev myndig. Gustav IV Adolf kröntes i Norrköping år 1800. Landets ekonomi var i mycket dåligt skick. Enskiftet i Skåne, och Rutger McLean, inledde skapandet av bättre förutsättningar för Sveriges framtida livsmedelsförsörjning.

Samtidigt med riksdagen i Norrköping vann Napoleon sin stora seger vid Marengo. Tsaren fick till stånd ett neutralitetsförbund med Sverige och Danmark, riktat mot engelsmännen, vilka plundrade handelsfartyg och hamnstäder i ett handelskrig mot Frankrike. Bland annat hade två svenska konvojer med ett fyrtiotal fartyg kapats och förts till engelska hamnar. Detta gjorde den 22-årige kung Gustav Adolf upprörd och antibrittisk.

Den 2 april 1801 stod kungen i Skåne och betraktade ilsket hur den engelska flottan till skydd mot de danska kanonerna på Kronborg seglade tätt intill den svenska kusten söderut genom Öresund. Svenska flottan hade löpt ut från Karlskrona, men var för svag för att sätta sig till motvärn. Den danska låg förskansad i Köpenhamn. Engelsmännen krävde att danskarna skulle träda ut ur tsarens neutralitetsförbund och gick till anfall. Kungen stod i ett torn i Landskrona och besåg den blodiga striden. Husen i Malmö skakade av kanonaden.

Den engelska eskadern leddes av lord Nelson.

På bilden dominerar HMS *Elephant*, med vice amiral Horatio Nelson ombord. De brittiska skeppen är från vänster: *Glutton* (54 kanoner), *Elephant* (74), *Ganges* (74) och *Monarch* (74).

Efter Köpenhamn seglade flottstyrkan under amiral Parker vidare mot Karlskrona. Kungen skyndade dit och fann den engelska flottan liggande utanför staden och att en parlamentär sänts in med en begäran att Sverige skulle lämna neutralitetspakten annars skulle den svenska flottan förintas. Meddelandet var skrivet på engelska, vilket så uppbragte kungen att han svarade på svenska. Diplomatin språk var ju franska.

Man hade 48 timmar på sig att ge upp, men plötsligt avseglade engelsmännen innan fristen gått ut. De hade nåtts av budet att tsar Paul hade mördats av sina egna officerare. Tsarens son, Alexander, var bara 23 år och ansågs brittiskvänlig.

2. Kontinentalblockaden

Napoleon Bonaparte stod på höjden av sin makt i början av 1800-talet.

Efter slaget vid Austerlitz 1805 var huvudfienden Österrike besekrat och Frankrike skyddat av franskvänliga länder och kungahus utefter sina gränser. En ung man, Jean Baptiste Bernadotte utmärkte sig vid slaget och fick som belöning det tyska kurfurstendömet Ansbach och sedan furstendömet Ponte Corvo i Italien.

Vårt kungahus härstammar från Bernadotte förstås, han blev ju Karl XIV Johan, men också från Napoleon genom kejsarinnan Josephines sondotter Josefina, som blev Oskar I:s gemål och Sveriges och Norges drottning. Josefinas far var Eugène de Beauharnais, som adopterades av Napoleon. Farfadern var Josephines första make, greve Alexandre de Beauharnais, som giljotinerades 1794!

Bilderna visar Napoleon och Josephine ca 1805.

Strax efter Austerlitz nåddes Napoleon av beskedet om förlusten vid Trafalgar. Det brittiska herraväldet till sjöss bekräftades och omintetgjorde planerna på en invasion av England. År 1806 infördes kontinentalsystemet som skulle få England på knä genom att strypa dess handel med kontinenten.

Vid denna tid vistades den svenske kungen hos drottningens släktingar i Baden. Där fanns många franska flyktingar från revolutionen. Napoleon lät där häkta en fransk prins, Louis av Enghien, som anklagades för landsförräderi och arkebuserades i Paris. Kungen fattade av detta ett oersonligt hat till Napoleon. Sverige bröt de diplomatiska

förbindelserna med Frankrike och anslöt sig till Ryssland och England för att gå i krig mot Napoleon.

Svenskarna utgick från Pommern och det gick inte så bra. En avdelning tillfångatogs vid Lübeck av Bernadotte, som dock kom att behandla svenskarna välvilligt. I september 1807 räddades den svenska hären från Rügen hem till Sverige. Samma vecka belägrade en stor engelsk flottstyrka Köpenhamn och tvingade danskarna att lämna ut sin örlogsflotta.

Frankrike hade besegrat ryssarna i ett slag vid Friedland och det resulterade i ett förbund mellan Napoleon och tsar Alexander. I Tilsit slöt de en hemlig överenskommelse som starkt berörde Sverige. Tillsammans skulle man tvinga svenskar, danskar och portugiser att förklara England krig och stänga sina hamnar för engelsk handel.

Kontinentalblockaden blev nu än skarpare

Danskarna anslöt sig, men Sverige slöt tvärtom förbund med engelsmännen, som lovade stöd och bistånd. I februari 1808 gick ryska trupper in i Finland och samtidigt inkom krigsförklaring från danskarna. Detta finska krig är det som Runeberg berättar om i Fänrik Ståls sägner. Ryssarna besatte större delen av södra Finland inklusive Åland och Gotland, och belägrade Sveaborg. Sveaborg kapitulerade under underliga former och därmed var Finlands öde beseglat. Svenskarna gick till motattack. Åland och Gotland kunde återerövas i maj, men trupplandsättningar i Finland misslyckades.

I mars 1809 avsattes kung Gustav IV Adolf vid en oblodig kupp och förvisades ur landet. En ny regeringsform fastställdes. Bland annat härav blev vår nationaldag den 6 juni!

Kriget med ryssarna fortsatte och de härjade bland annat i Västerbotten. General von Döbeln hade evakuerats till Sverige och gjorde stora insatser. Freden slöts i Fredrikshamn i september 1809. Förhandlingarna medförde att Åland avträdde, men gränsen i norr kom ändå att bli den vi fortfarande har mot Finland.

3. Engelska flottan vid Hanö

Eftersom Sverige inledningsvis inte accepterade kontinentalblockaden blev det ett väldigt uppsving i handeln med England. Sverige var nästan det enda land där engelska varor obehindrat kunde tas emot. Man får förmoda att en stor del av de kolonialvaror som infördes, ändå kom att på olika smuggelvägar nå ut i Europa. Särskilt Göteborg kom på detta sätt att bli en världshandelsmetropol. Göteborg och Karlshamn fick särskild nederlagsfrihet, dvs rätt att hålla tullfria lager. Den engelske amiralen Saumarez skrev 1808 från Göteborg: *Det är en stor handelsplats. För närvarande finns minst 1 200 segel av olika nationer i hamnen.* Ett annat citat från 1810 lyder: *... den beständigt västliga vinden har samlat flera konvojer, så att antalet av därvarande fartyg förliden gårdag uppgick till 19 örlogsmän och 1 124 kofferdister.*

Sverige tvingades 1810 att biträda kontinentalsystemet och förklara England krig. Av detta blev dock inte mycket. Snarare tycktes svenskar och engelsmän på ett diskret sätt ha uppehållit affärsverksamheten, till gagn för båda parter.

Till skydd av de brittiska intressena fanns en flotteskader på plats i Östersjön och dess grannskap under seglingssäsongerna åren 1808 – 1812.

Amiral James Saumarez ledde operationerna under dessa år. Han nyttjade i början Victory som flaggskepp, vanligen liggande vid Vinga utanför Göteborg. Av bekvämlighetsskäl tycks han dock ha bott långa tider inne i Göteborg.

I huvudsak ledde han tre eskadror, en vid Göteborg, en kring de danska öarna vid inloppet till Stora Bält och en vid Hanö. I en loggboksanteckning ombord på HMS Erberus noteras att Victory, St George, Formidable, Mars, Standard, Gorgon och en kuttter ligger samtidigt vid Hanö. Dessa fartyg hade 400 – 800 mans besättning och var utrustade med vardera 60 – 100 kanoner. Victory var det största, följt av St George och Formidable. Det sammanlagda antalet besättningsmän bör ha överstigit 3 000 man.

Engelsk flotteskader med Victory i täten.

Handelsfartyg på väg till eller från England plågades av danska, franska och tyska kapare, vilka hade baser i nästan varje hamn på kontinenten och i Köpenhamn. För att skydda trafiken samlades handelsfartygen i konvojer och eskorterades sedan av engelska krigsfartyg. Handelsfartyg samlades i hundratal i Matvik och seglade sedan en gång i månaden tillsammans ut till Nordsjön, normalt genom Bälten. Vanligen var det minst 500 fartyg i en konvoj, men hösten 1810 ska en gång 1 000 fartyg ha samlats. Troligen har då någon månads avsegling försenats av dåligt väder.

Andra nationers fartyg kapades förstas av engelsmännen och mycket gods fördes iland i Karlshamn och på Listerlandet. Flottan vid Hanö måste också försörjas och till detta gjordes stora uppköp av varor på fastlandet. Av detta kom ett stort ekonomiskt uppsving.

Man umgicks också: I ett brev från 1810 skrivs: *Engelska officerare äro ofta i land hos närbelägne herrskaper och dem visas kontrahövlighet. En av mina bekanta, som i förra veckan varit åt Carlshamnstrakten för att besöka anhöriga, har med dem och deras anhöriga, ett stort sällskap, varit bjudne på en stor middag hos amiral Saumarez på Victory, hvarest dansades både före och efter måltiden.*

Affärerna fortsatte alltså, även om man uppenbarligen ibland måste ta engelska varor i beslag för att ha något att rapportera till fransmännen om. Sålunda skriver Axel von Rosen i juli 1811 till utrikesministern: *I förrgård konfiskerades 10 oxar, som skulle utföras till engelska flottan. Jag supplierar att detta kommer i papperen, så att jag fattig syndare någon gång måtte få lysa med kontinentalnit uti Europas annaler. Saumarez var averterad förut, så han ej blir misslynt.*

Livet i Karlshamn och på Hanö under det ekonomiska uppsvingets tid har bland andra skildrats av dansken Christian Molbeck, som år 1812 reste i Sverige för att spionera för den danska regeringens räkning. Han klagar över dyrtiden, för vilken han ger engelsmännen skulden, som på sätt och vis lagt beslag på Hanö: *De har där en ordentlig station för sin krigsflotta, och handelskontor ha de också på ön, varifrån de driva sin smyghandel eller rättare helt öppet sköta sina affärer, ty man vet att det krig Sverige i nu två år fört mot England, blott är ett skenkrig. Dagligen komma engelska officerare och sjömän i land i Mjällby socken, dit de alltid ha fritt tillträde, även när kusten är rikligt försedd med strandvakter. Där uppköpa de proviant och beställa körslor i stor*

omfattning, allt framkallande en kraftig prisstegring. Kustborna och särskilt fiskarna tjäna väl bra på engelsmännens besök i socknen. Men de främmande gästerna hade också genom sitt guld bland de enkla sockenborna utbredd smak för lyx och lust till vällevnad.

En så djup och trygg hamn hade Molbeck, om han bortsåge från Köpenhamn, ej sett. Men, skriver han: *Karlshamns hamn hade det företrädet framför Köpenhamns, att dess inlopp vore rent, fritt från grund.*

Carl Magnus Hultin (1789 - 1883) skrev på gamla dagar en självbiografi "En gammal knekts minnen". Han skildrar hur han från gymnasiet i Linköping kom ut som fänrik i lantvärnet under finska kriget, hur han deltog i tyska och norska fälttågen samt slutligen som kapten vid Jönköpings regemente tog avsked med pension.

Så här berättar han sina minnen och intryck från 1811 och större delen av 1812 då han låg i garnison på Karlshamns kastell:

Jag blev vid ankomsten till Karlshamn med 50 man detacherad till kastellet. Till råga på allt dog kommandanten, en gammal kapten Burman, dagarna efter min ankomst och man fruktade ett bombardemang av en engelsk eskader som redan var spord i Sundet. Till all lycka kom snart den nye kommandanten, en gammal löjtnant Benzelstjerna vid arméns flotta, som tjänstgjort som officer vid slaget vid Svensksund, där han utmärkte sig och erhöll den vackra Svensksundsmedaljen. Han hade hela 25 åren fört kofferdifartyg och förstod nog det som rörde sjöväsendet och ordningen i hamnen; men det militära ännu mindre än jag. Naturligtvis fanns ej annat val än att taga mig som adjutant och platslöjtnant. Vi slog våra huvuden ihop och kommo hela tiden så väl öfverens, att jag saknade honom alltid som en far, ehuru han kunnat vara min farfar. Engelska örlogsfartyg observerades på våra kuster och uppskrämde vederbörande, hvadan garnisonen på kastellet förstärktes, i synnerhet med artilleri, så att både kommandant och platslöjtnant finge något att röra sig med. I staden förlades en bataljon af Kronobergs regemente och 300 man af Jönköpings: i inloppet till hamnen sattes 4 blockbriggas, väl armerade, och i hamnen 6 kanonslupar, så att vi åtminstone hade något att bjuda. Således blef det lif i spelet, man blef omgifven av kamrater och vänner och slapp gå ensam på den försvurna klippan.

En dag ankrade 2 linjeskepp och 3 fregatter med engelsk flagg vid Hanö, en sjömil från kastellet. Larm slogs, kanonerna laddades, kulugnarna påtändes och man beredde sig på hvad som komma skulle. Men eskadern låg der qvar en dag, flera dagar, ja ända till hösten. Den skänkte oss sitt förakt och vi blefvo så vana vid brittena, att de ansågos som kamrater. Från hamnen utklarades fartyg, som sedan ankrade midt ibland fienden, och andra kommo dit från andra hamnar, och när vederbörligt antal samlats, gick en örlogsmän med dem till segels och konvojerade dem genom Sundet, som var uppfyllt af franska kapare, der de plundrade både vän och fiende. Så vänskapliga ovänner som engelsmännen kunde ej ingifva oss fruktan, och vi sammandrabbade ofta med civilklädda officerare, då vapnen bestodo af portvins- och rombuteljer, ty för punsch hade de ej så starka anlag.

Äfven jag var en gång civilklädd på Hanö, dit några smugglande vänner lockade mig, och fann med förvåning denna holme, som vanligen beboddes af får, harar, fiskörnar och sjöfågel, nu vara full af provisionella hus och brädbaracker, fullpackade med kolonialvaror, och en folkmängd som på en marknad. Tyskan tycktes vara grundspråket. Att smuggling i stor skala idkades af både tyskar och svenskar är säkert, ty tullbetjeningen var otillräcklig och hade måhända fel på ögonen. Militären hade ej härmed att göra, kastellets befäl hade endast uppsigt på passagerare och att de, i synnerhet utlänningar, voro vederbörligen förpassade.

Under kastellets bevakning lågo i hamnen 21 kondernerade fartyg, lastade med dyrbara kolonialvaror. Enligt kontinentalsystemets grundlag skulle dessa brännas, men man ansåg bränslet för dyrt och därför beslöts att sälja det på auktion. Kaffe, socker

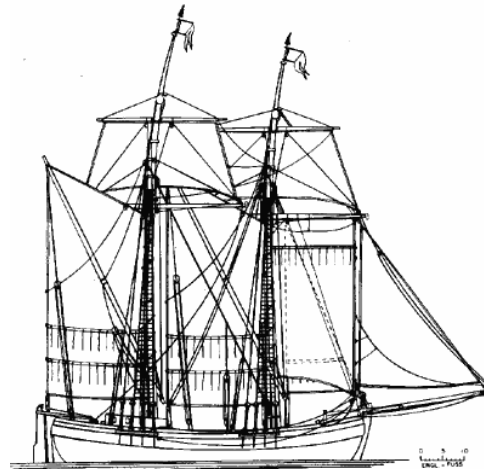
och bomull inropades i partier af 1 000 skålpund för några skilling, färgträd och mahognyblock nästan till samma pris som ved. Många handelshus blefvo hastigt rika, handelsbokhållare och bodknoddar hade pengar som gräs och representerade därefter.

4. Karlshamnsepisoden

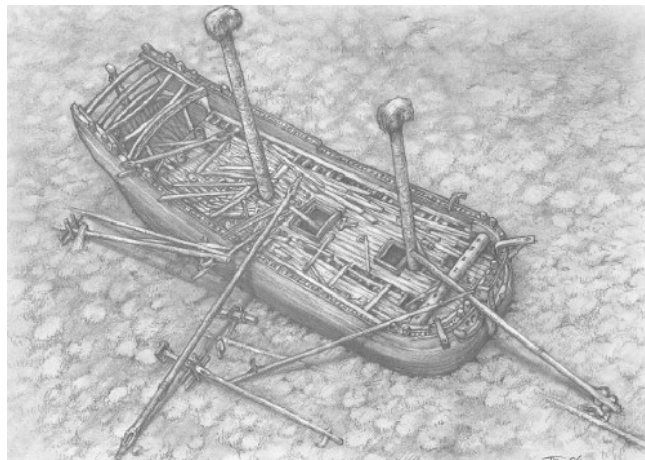
Den svenska sjöfarten hade, som nämnts, lidit stora förluster på grund av kapningar i Östersjön. Då en dansk-tysk konvoj år 1811 sökte nödhamn i Karlshamn beslöt svenska regeringen att beslagta fartygen och deras last som kompensation för tidigare förluster. Det visade sig emellertid att lasten huvudsakligen bestod av varor ägda av engelska köpmän! Då dessa rapporterat till sin regering hotade England med aktiv krigföring om köpmännen inte fick full ersättning. Det blev långvariga förhandlingar, först mellan Saumarez och landshövding von Rosen i Göteborg, senare med två representanter från Lloyds i London. Karlshamnsaffären fick sin upplösning först i mars 1812, men kunde alltså ha fått blodiga och storpolitiska konsekvenser.

5. Handelsfartygen

Dåtidens handelsfartyg kallades bland annat koff, eller kofferdiskepp. Ordet har samma ursprung som koffert med betydelsen (last)utrymme. De var tämligen små fartyg, 20 – 30 meter långa och rundbukiga för att få stort lastutrymme. De var inte särskilt goda seglare, om än säkert bättre än de stora krigsfartygen. Lastförmågan kunde uppgå till något hundratal ton.

Vraket av kofferdisten Vrouw Maria hittades år 2000 av Christian Ahlström i finska skärgården väster om Hangö. Hon var på väg från Amsterdam till St Petersburg vid förlisningen. Hon var bland annat lastad med konstverk till kejsarinnan Katarina och hennes Eremitage i St Petersburg.

Vraket av Vrouw Maria tecknat efter mätningar och bilder från dykningar på platsen.

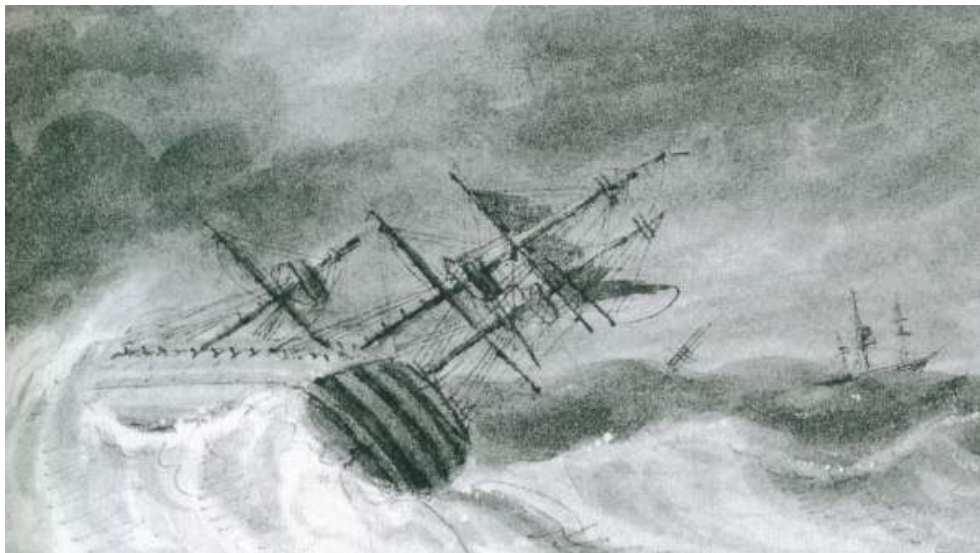
6. Katastrofen 1811

Årets sista konvoj kom sent iväg år 1811. Man drabbades tidigt av storm och drevs in bland de danska öarna söder om Lolland. När vattnet grundade upp kastade man ankar. Ett av de större linjeskeppen, St George, fick ankartrossen påseglad, draggade och fick grundkänning. Rodret lyftes av sina taljor och hon blev delvis avmastad av stormen och sedan resten kapades för att komma loss. På morgonen efter stormen trodde man först att hela konvojen av handelsfartyg hade gått under, men flertalet hade seglat bättre och lyckats hålla undan och en del seglade tillbaka mot Matvik. Enligt en annan uppgift strandade ett 30-tal fartyg på de danska stränderna.

St George reparerades provisoriskt med nödroder och lite rigg. Hon fick gå mot Göteborg för reparation tillsammans med en eskort av ytterligare några fartyg. Efter reparationen och upprepade kontakter med amiral Saumarez om sjövärdighet avseglade en hel eskader från Vinga den 17 december, tillsammans med många handelsfartyg. De lär ha haft bråttom hem till jul!

Eskadern delades upp på tre divisioner. Cressy, Defence, Belleste och den nödriggade St George utgjorde den andra divisionen. Efter att ha mött hårt väder vid Skagen drev, eller seglade man tillbaka österut mot Bohuslän. När man närmade sig skärgården lyckades man ta ombord lokal lots och planerade att ankra upp vid Hållö, alldeles söder om Smögen. Vid middagstid den 21 december fick man bra vind och seglade iväg.

Den 23 december fick St George problem med det provisoriska rodret, avböjde bogsering av Cressy och drejade istället bi. Vädret blev sämre och St George var oförmögen att lägga sig på andra bogen för att kunna segla fri från land. Efter överläggning ombord beslutar man sig på Cressy för att vända, sätta mer segel och ta sig i säkerhet ut från kusten. Det andra kvarvarande eskortfartyget, Defence, under befäl av Captain David Atkins, valde att orubbligt hålla sig till sin order att ge assistans åt sin chef ombord på St George (viceamiral Robert Carthew Reynolds). Möjligen såg han en chans att ankra upp för att undgå att bli vrak.

HMS St George i storm, om än några år tidigare

Dramat fullbordades på julaftons morgon. Utanför Sönder Nissum och Thorsminde får båda skeppen grundkänning på hundvakten. Det hjälper inte att ankra och inte att kapa masterna. Skeppen bryts sönder, sjösatta livbåtar slås sönder, ett ankare kastas upp på fördäck på Defence och dödar i ett ögonblick ett 30-tal man. På stranden står

lokalbefolkningen hjälplös och ser på. Fortfarande på juldagen kan ett hundratal man ses ombord på vraken. Omkring 1 380 man omkommer denna julhelg i en av engelska flottans värsta katastrofer förutom stridssituationer. Endast 18 personer räddades.

Lokalbefolkningen tog hand om de räddade och begravde de sjömän och officerare som flöt iland med militära hedersbetygelser.

På Jylland finns idag ett museum med anledning av händelsen. Se Strandingsmuseets hemsida <http://www.strandmus.dk> eller gör ett besök!

7. En svensk lots öden

En av de lotsar som togs ombord i Bohuslän var Hans Lots. Han var född 1784 och alltså 27 år gammal den där decemberdagen 1811, när han togs ombord på Cressy. Med all sannolikhet frivilligt. Engelsmännen kunde tänkas betala bra för god lotsning. Även Cressy hade en besvärlig resa. Neråt Holland seglade man efter två andra fartyg, vars lanternor man nått och jämt kunde se. När utkiken hojtade att ljuset försvann, lade skepparn hårt om rodret, för att segla ut från den hotande kusten. Fartyget lade rånockarna i vattnet och utkiken spolades bort, men man kom bort från land. De andra fartygen gick under med man och allt. Dagen därpå nådde de England. Hans Lots fick betalt och efter en vecka hyra på en båt som gick till Torekov. Härifrån fick han, mest gående, ta sig hem till Göteborg. Han fick skjuts med båt till Gravarne och den 13 mars 1812, en söndag, kom han hem och stegade rätt in i kyrkan under gudstjänsten. Det blev förstås stor uppståndelse. Ryktena om de svåra förlisningarna vid Jylland och neråt Holland hade nått hembygden. Kroppar i skinnpåls, som förmodades vara svenska lotsar hade spolats iland och alla lotsarna hade antagits vara döda. Räddningen och återkomsten finns noterad i kyrkboken. Hans Lots dog 1878 vid 92 års ålder. Hans historia har tecknats ner av släkten.

8. HMS St George's roder

Söder om Lolland, mellan Rödby och Gedser, i bra väder väl synligt från färjan Rödby – Puttgården, ligger världens största havsbaserade vindkraftpark – Nysted Havmøllepark – med totalt 72 vindkraftverk.

När man under byggtiden förberedde botten för ett av fundamenten, hittade man ett stort gammalt trästycke. Vidare undersökningar och studier av ritningar hos amiralitetet visade att det var St Georges roder från förlisningen 1811. Rodret bärgades 2003 och finns nu på Strandingsmuseet i Thorsminde.

Rodret är 12 meter långt och väger 8,5 ton.

9. Minnen av engelska flottan

Det finns några minnen av engelska flottan på Hanö, främst den engelska kyrkogården. Sjukdomar härjade svårt ombord på dåtidens fartyg, och förstås inte bara där! Engelsmännen hade ett lasaretsfartyg med sig, HMS Gorgon, och man kan förmoda att de flesta dog ombord på detta. Åtminstone officerarna begravdes på en iordningställd muromgärdad kyrkogård på öns norra udde. Det finns uppgifter om att officerare och manskap begravts sida vid sida. Kyrkogården har senare kompletterats med ett kors som flugits dit med helikopter i samband med ett engelskt örlogsbesök på 70-talet.

Vid detta och andra besök har öbefolkningen och besättningarna umgåtts och uppenbarligen haft mycket trevligt. Besöken har dokumenterats i form av plaketter och foton i bygdegården. Bakgrunden till det goda förhållandet är att engelsmännen vid det första sentida besöket konstaterat att kyrkogården vårdats och prytt med blommor av befolkningen på ön – den forna fienden. Engelsmän har också begravts på fastlandet, bland annat i Mjällby.

Det förekom naturligtvis att besättningsmän blev kvar av andra skäl än döden. Åtskilliga fall av deserteringar har dokumenterats och veritabla jakter bedrevs i land för att spåra upp de flyende. Kontakter togs med svenska myndigheter för efterlysning och gripande. En del av dem lyckades nog ändå hålla sig undan och blev kanske kvar i landet.

Det har gjorts undersökningar i kyrkböcker efter faderskap eller giftermål, som berör engelsmän under denna tid, men inga sådana belägg har hittats.

Engelsmännen har byggt ut hus på Hanö, troligen för förvaring av förnödenheter, men av detta finns inget kvar.

John Ross, sedermera mer känd för sin utforskning av Arktis och sökandet efter nordvästpassagen, stod amiral Saumarez nära under Östersjökampanjerna. Han har skrivit åtskilligt om händelserna under denna tid, om storpolitik och fredsförhandlingar samt aktiviteter kring den avsatte kung Gustav IV Adolf. Observera att det är hans brorson med samma namn som, inspirerad av vår John Ross, fortsatte utforskningen av Arktis och har givit namn till sund och öar i norr.

Författarinnan till numera berömda "Stolthet och fördom" och andra romaner, Jane Austen, anses vara en föregångare när det gäller modern romanlitteratur. Många av dem innehåller sjöofficerare i persongalleriet. Flera av hennes bröder var sjöofficerare och en av dem har seglat med British Navy på "Baltic Campaign". Kanske var han i Karlshamn?

10. Historisk avrundning

I januari 1810 återfick Sverige med Frankrikes hjälp Pommern i nordtyskland. Sverige måste som motprestation delta i kontinentalblockaden. Valet av Bernadotte till svensk kung var ett ytterligare närmande till Frankrike.

Inledningsvis uppfyllde Sverige de förhoppningar som de franskvänliga hade på ett samarbete med Frankrike och en återerövring av Finland. Under nyåret 1812 förändrades den svenska utrikespolitiken. Då tog kronprinsen Bernadotte kontakt med den ryske Tsaren (Alexander I), Frankrikes fiende (!), för att få stöd i ett eventuellt krig mot Danmark-Norge. Han gick också med på att för all framtid avstå från krav på att Finland skulle återföras till Sverige. Sverige gick nu aktivt med i kriget mot Frankrike! Efter slaget vid Leipzig 1813 där svenska trupper deltog så gick dessa mot Danmark. Sverige hade flera tidiga framgångar och Danmark gav med sig. I freden i Kiel i januari 1814 så bestämdes det att Danmark skulle avträda Norge till Sverige genom en personalunion. Som en viss kompensation för detta fick Danmark överta svenska Pommern. Men man hade inte frågat vad norrmännen tyckte. De hade samlat sig kring den danske ståthållaren i Norge prins Kristian Fredrik. Prinsen lät välja en nationalförsamling som samlades norr om Oslo (fast då hette staden Kristiania) på en plats som hette Eidsvold. Där antog man en ny författning och valde Kristian Fredrik till kung av Norge. Detta var oacceptabelt för Bernadotte och Sverige. I slutet av juli 1814 gick svenska trupper in i Norge och efter några korta strider så gav Norge upp. I augusti 1814 slöts en överenskommelse. Norge fick behålla den nya grundlagen mot att Kristian Fredrik abdikerade och lämnade Norge. På så sätt "erövrades" Norge år 1814.

Mötet i Eidsvold var den 17:e maj 1814. Därför firar Norge sin nationaldag denna dag. Man firar att den nya grundlagen antogs.

Mot slutet av 1800-talet växte motsättningarna mellan det mer liberalt sinnade Norge och det konservativa Sverige. Ett av de starkaste kraven var att de nu också skulle få ta hand om sin egen utrikespolitik. Oskar II avvisade dessa krav och norrmännen började anlägga fästningar på gränsen mot Sverige. Motsättningarna lede till att den norska regeringen avgick i protest 1905. Efter en del vapenskrummel träffades en överenskommelse som godkändes av ländernas båda riksdagar den 26 oktober 1905. Unionen var upplöst.

11. Litteraturhänvisningar

1	Aspegren, Ebbe	Karlshamns Kastell genom tiderna	sid 82 -
2	Bengtsson, Frans G	Karl XII:s levnad	sid 112
3	Betts, Jane	Hanö – Hemmahamn bland vildros och kaprifol	sid 23 –
4	Brunner, Ernst	Karl XII – hans liv i sanning återberättat	sid 144 -
5	Cervin, Torsten	Artiklar i Göteborgsposten, 24 och 26 december 2002	
6	Fagrell, Gunnar	Unda Maris 1974 - 84 Amiral James Saumarez – Sveriges vänskapligaste fiende	
7	Hansson, Hans	Engelska flottan har siktats vid Vinga	
8	Henriksson, Alf	Svensk Historia del 2	sid 777 -
9	Lindqvist, Herman	Napoleon	sid 220 -
10	Lönnbom, Ingemar	Från Danmarks vedbod till Sveriges trädgård	sid 112 -
11	Samuelsson, Gunnar	Karlshamns historia del II	sid 12 -
12	Sandberg, Kristina	Uppsats vid högskolan i Växjö 1978 England, Sverige och Hanöbukten 1810 -12	
13	Woodman, Richard	The victory of seapower	sid 124 -